

FELSEFE

A) FELSEFEYE GİRİŞİ

1-BİLGİNİN TANIMI

İnsan, kendi dışında olan nesnelere algıladığı gibi, kendi iç dünyasını dalgılar. Bilinçli bir varlık olan insandaki bu algılama ve kavrama etkinliğine BİLME, elde edilene de BİLGİ denir. Bilgi kuramı terminolojisinde bilene eş deyişle insana özne, bilinmesi gerekene de nesne denir.

Akıllı bir varlık olan insan çevresine bilme isteği ile yönelir. Bu yöneliş sonucunda özne ile nesne arasında kurulan ilgi, ilginin oluşumuna yol açar. Bilgi özne ile nesne arasında kurulan bağdan oluşmaktadır. Bu bağı kuranlar **Bilgi aktlarıdır**. Bilgi aktı demek, öznenin nesneye yönelen bilinç eylemi demektir. Kuşkusuz bilgi yalnızca algılamaya dayanmaz. Algılamanın yanında düşünme, anlama, Açıklama gibi yollarla da bilgi edinilebilir. Ancak algılama ile sözcüğü düşünme arasında bağ kurarken, düşünme aktı hem düşünce gerçek varlıkların hem de düş ürünlerini içine alır. Düşünmenin bu özelliği, düşünülen her şeyin bir bilgi niteliği taşımayacağını gösterir.

2-BİLGİ TÜRLERİ

İnsanın dış dünyaya olduğu gibi, kendi iç dünyasına da bilme isteği ile yönelen tek varlıktır. Bu, insanı insan yapan en önemli özelliklerden biridir. Nitekim psikoloji ve pedagoji çocukta bilme isteğinin ilk yaşlarda ortaya çıktığını belirtmektedir. Bilgi türlerini şu şekilde açıklayalım:

Gündelik Bilgi

İnsan, biri doğal diğeri toplumsal olan iki gerçeklik içinde yaşar. Duyu organları ve bilme yetkisi olan akıl yolu ile her iki gerçeklikteki nesne ve olayları algılar. İnsanın nesnelere, olguları anlaması demek onları tanıması, bir başka deyişle bilgi edinmesi demektir.

Dinsel Bilgi

Din, insanların algılayamadıkları ve karşısında güçsüz kaldıkları doğa ve toplum olaylarını doğaüstü, mistik güçlerle açıklama olgusudur. Başka bir açıdan din, kutsallığına ve yüceliğine inanılan bir güç karşısında boyun eğmektir. Dinsel bilgi özne ile nesne arasındaki ilgiyi inanç tutar. Bu özellik onu öteki bilgilerden kesin çizgilerle ayırır.

Teknik Bilgi

İnsanlar bazı hayvanlar kadar güçlü olamamalarına karşı dünyanın egemen türü durumuna gelebilmişlerdir. Teknik, tarihsel süreçte üç aşamalı gelişme göstermiştir.

1. Alet tekniği: İnsanın çalışma organlarının etkisine ve verimini arttırmıştır.
2. Makine tekniği: Bu aşamada el emeği yerini makineye bırakmıştır.
3. Otomasyon tekniği: Çalışma sürecinin tümü otomatikleştirilmiş makine düzenine bırakmıştır.

Sanat Bilgisi

Sanat, güzeli yaratan, gerçekliği simgelerle anlatan bir etkinliktir. Hoşa giden düşündüren biçimler yaratma çabasıdır. Yetenek, düş gücü ve yaratıcılık gerektirir. Başlıca sanat dalları; müzik, resim, heykel, mimarlık edebiyattır.

Bilimsel Bilgi

Bilimsel bilgi bilimlerin bize sağladığı bilgidir. Akla, gözlem, deney ve katına dayanır. Bilimsel bilgi hiç kimsenin tek elinde olmayıp herkesin soruşturmasına açıktır. Başlıca özelliği nesnel, kesin, genelleme ve eleştirici oluşudur. Bilimsel bilgiyi üç ana hatta izliyoruz:

- a) Formel Bilimler; Bu bilimler ideal varlığı yani doğada bulunmayan, duyuyla algılanmayan yalnızca düşüncede olan objeleri konu olan bilimlerdir.
- b) Doğa Bilimleri; Doğada var olmayan, duyuyla algılanmayan ve sadece düşüncede var olan bir varlık türüdür.
- c) İnsan Bilimleri; İnsanı değişik yönleri ile ele alan bilim dalıdır.

Felsefe Bilgisi

İnsanın en temel özelliklerinden biri evreni, toplumu ve kendini tanımak istemesidir. İnsanda bu isteği uyandıran duyguların başında merak, hayret ve kuşku yer alır. Bir şeyi anlama veya öğrenme arzusu olan merak ile, beklenmedik bir şeyin neden olduğunu hayret, daha çok zekanın yaratıcı gücünü oluşturur.

Bir düşünce veya iddia tüm kuşku ve eleştirici yok sayacak kadar iyi belgelenmiş, genel geçer ve eksin ise ona "bilimsel bilgi" ; genel geçer ve kesinlikten uzak, ama ön yargısız, iyi temellendirilmiş, güvenli ve tutarlı düşüncelerden oluşmuşsa ona da **felsefi bilgi** denir.

Felsefe bilgisi, filozofun içinde yaşadığı toplumun özelliklerinden büyük ölçüde etkilidir. Ama bu etki kör bir koşullandırma biçiminde değildir.

3- FELSEFENİN ÖZELLİKLERİ

- 1) Felsefe metinleri sorulara çok yer verir. Fakat bu sorular sıradan sorular değildir. İnsanları düşünmeye sevk eder.
- 2) Yöneldiği her sorusunu aklın süzgecinden geçirir.
- 3) Felsefenin açıklamalarında kesinlikle bitmişlik yoktur.
- 4) Felsefe bilgisi subjektif özellik taşır.
- 5) Felsefe bilgisi sistemli, düzenlileştirilmiş bir bilgidir.
- 6) Felsefe bilgisinin bilimlerdeki gibi kesin doğruları yoktur.

4- FELSEFNİN KONULARI

Felsefe evrenin insanın bilginin nasıl oluştuğunu ve yaşamı anlamaya çalışır. Felsefenin inceliği konular arasında varlık, ahlak, bilgi, bilim, sanat, siyaset ve din yeri alır.

VARLIK FELSEFESİ

Varlığın ne olduğunu araştıran felsefe dalıdır. Varlık nedir? Varlık nasıl oluşur? Varlığın ana maddesi nedir? Gibi sorulara cevap arar. Bu felsefeyi ilk kuran filozof Aristoteles'tir. Aristoteles ilk felsefesine daha sonra metafizik denmiştir.

AHLAK FELSEFESİ

Etik insanların yapıp etmelerini ve bunların bilgilerini araştırır. Ontolojiden farklı olarak olması gerekenini araştırır. İyi ve kötünün ayrımı için ölçüler koyar.

BİLGİ FELSEFESİ

Platonla başlayan bilgi sorunu yeniçağda Locke ve Descartes felsefesi özel bir alanına gelmiştir. Bilgi teorisi bilginin kaynağını değerini sınırını araştırır. Bilgi nedir? Ne gibi öğelerden oluşur, mutlak mıdır? Yoksa görevi midir?

SİYASET FELSEFESİ

Ele alınan konular iktidar kaynağını nereden alır. Devlet ve birey ilişkileri nasıl oluşmaktadır. Bireyin temel hakları nelerdir, gibi sorulara cevap arayan felsefe dalıdır.

B) FELSEFENİN ÇEŞİTLİ ALANLARLA İLİŞKİSİ

1) FELSEFENİN BİLİM, DİNLE VE SANATLA İLİŞKİSİ

FELSEFE BİLİM İLİŞKİSİ

Bilim bilgi edinmek için araştırmalar yapar. Ama bilginin ne olduğunu incelemeyiz. İncelediği olaylar hakkında da iyi, kötü, haklı, haksız hükümler vermez. Bunları felsefe üstlenir. Bilim daha çok duyu organlarımız algıladığımız olaylar hakkında neden sonuç bağı kurarak yasalar elde etmeye çalışır. Felsefe ise algılanan şeylerle sınırlı kalmaz. Yöntem olarak ta bilim tüme varım metodunu felsefe ise tümdengelim metodunu uygular.

FELSEFE DİN İLİŞKİSİ

Din felsefesi dinin kaynağının tanrı, ölüm, ölümsüzlük gibi temel kavramları sorgular. Dinin ilkelerini anlamaya çalışır. Felsefe ve dinin ortak çözüm bulmaya çalıştığı konular arasında benzerlikler vardır. Bu konular evren nasıl oluşmuştur? İnsanın varlık amacı nedir? Mutluluğa nasıl erişir? Felsefe cevaplarırken akla ve ilmin yasalarına dayanmaya çalışır.

FELSEFE SANAT İLİŞKİSİ

Felsefe gibi sanatta insana özgü bir etkinliktir. Felsefenin nasıl ortaya çıktığı ve ilk felsefecilerin kimler olduğu bilinmesine rağmen sanatın nasıl doğduğu ve ilk sanatçıların kimler olduğu bilinmemektedir. Felsefe sorunlarını çözerken akla, düşünce ilkelerine ve bilimsel verimlere dayanır. Ayrıca olana yönelir. Sanat ise akıldan çok duygulara dayanır. Duygu dünyasında ise doğru ya da yanlış diye bir şey yoktur.

2) FELSEFENİN GEREĞİ

1. Yeni felsefe akımları bilim için yeni bir ışık bir güç kaynağı oluşturur.
2. Felsefe henüz bilinmeyen konular üzerinde durarak hem görüş açımızı genişletir. Hem de bilinenlere dayanarak ve onlara bağlı olarak bilimlerin uzantısı görevini üstlenir.
3. Felsefe bilginin oluşmasında büyük bir etken olan merak ve kuşku duygularını uyandırır.
4. Felsefe bilginin üretilmesine de katkıda bulunur.
5. Felsefe insanın bilinçlenmesini sağlar.

GEÇMİŞTEN GELECEĞE FELSEFENİN İŞLEVİ

- 1) Felsefeciler evrenin nasıl olduğu yapısı ve şekli hakkında bilgi edinmeye çalışır.
- 2) Demokritos ile felsefenin konuları arasında insanın dünyasına girmiştir.
- 3) Rönesans felsefesi
- 4) Ortaçağ felsefesi Skolastik felsefesinin ağırlığı olduğu dönemdir.
- 5) 18. Yy. Aydınlanma felsefesi bu dönemde İmmanuel Kant ve çağdaşı olan filozoflarla görüşülür.
- 6) 19. Yy. felsefesi bu dönemin en önemli filozoflardan bir tanesi Auguste Comte'dir.
- 7) 20. Yy. felsefesi bu dönem sınırlı felsefe konularının incelemiştir.

FELSEFE VE METAFİZİK

M.Ö. Birinci yüzyılda Aristo'nun ilk felsefe adını verdiği yapıtını ifade etmek için kullanılmıştır. Fizik ötesi demektir. Tanrı ruh ve ölümsüzlük gibi konular işler.

Metafiziğin temel konuları şunlardır:

- a) Ontoloji problemler
- b) Kozmolojik problemler
 - * Mekanist Görüş: Evrendeki tüm olayları nedensellik ilkesine göre mekanik olarak oluşmuştur.
 - * Teleolojik: Evrendeki şeylerin oluşması için bilinçli bir güce ihtiyaç vardır.
 - * Teolojik Görüş: Her şey tanrı tarafından yaratılmıştır.
- c) Ruhun varlığı ile ilgili Görüş

BİLGİ FELSEFESİ

A- BİLGİ FELSEFESİNİN KONUSU

1.BİLGİ KURAMI

İlk çağda bilgi konusunu felsefenin gündemine getirenler, sofistler dönemin üç büyük filozofu olan SOKRATES, PLATON ve ARİSTOTELES' tir. Bilgi kuramı bilenle bilinen yani insan ile nesne arasındaki ilişkileri inceleyen bir felsefe disiplini. Doğuşu şuradan kaynaklanır: Her bilim kendi alanı ile ilgili konuları ele alır ve inceler.

BİLGİ KURAMININ TEMEL KAVRAMLARI

Bilgi kuramının başlıca kavramları: Özne, nesne, bilgi, doğruluk, gerçeklik ve temellendirmedir.

DOĞRULUK

Bilim, sınırları belli bir alandaki " var olan şeyleri " ele alınır; bunlarla ilgili problemleri çözmeye çalışır. Doğruluk; algılar, kavramlar, bilimsel kuramlarla nesnel gerçeklik arasındaki uygunluktur.

GERÇEKLIK

Gerçeklik varlığın bir özelliğidir; varoluş tarzıdır. Doğruluk ise, bilinen özne ile bilinen nesne arasındaki ilişkidir.

TEMELLENDİRME

Bilgi kuramının ana kavramlarından biri de temellendirmedir. Temellendirme ortaya konan bir soru ya da ileri sürülen bir sav için dayanak, gerekçe, temel bulma işidir.

BİLGİ KURAMININ TEMEL SORULARI

Bilgiye ilişkin sorular ikiye ayrılır:

- Bilginin değeri ile ilgili sorular: Bilgimiz doğru bir bilgidir? Eğer doğru ise ölçütü nedir?
- Bilginin kaynağı ile ilgili sorular: Bilgi doğuştan mıdır yoksa sonradan duyular algılar yoluyla mı kavranır?

Doğru bilginin ölçütü nedir?

- Akla dayanan bilgi doğru bilgidir. (Rasyonalizm)
- Deneye dayanan bilgi doğru bilgidir. (Empirizm)
- Yarar sağlayan bilgi doğru bilgidir. (Pragmatizm)
- Olguya dayanan bilgi doğru bilgidir. (Pozitivizm)
- Sezgiye dayanan bilgi doğru bilgidir. (Entüisyonizm)
- Fenomeni dile getiren bilgi doğru bilgidir. (Fenomenoloji)

MANTIK

Kurucusu Aristoteles'tir. " Organon" adlı eserinde doğru düşünmenin kurallarını ortaya koyar. Mantık, düşüncenin temel yasalarını saptar, doğrunun ölçütlerini anlar. Doğru düşünme kurallarının bilgisi ya da doğru düşünmenin kurallarını öğreten bilgidir. Mantık yargıları içerik bakımından değerlendirmez, önemli olan yargılar arası ilişkilerin doğruluğudur.

BİLGİ KURAMININ TEMEL PROBLEMLERİ

- Doğru bilginin imkansızlığını savunanlar,
- Doğru bilginin imkanını savunanlar.

DOĞRU BİLGİNİN İMKANSIZLIĞINI SAVUNANLAR**

Doğru bilginin imkânsızlığını ilk ortaya atanlar sofistlerdir. Sofistler felsefede doğa sorunu yerine insan ve toplumu ön plana getirmiştir. Bunlar bilginin doğrularla sağlandığına inanır. Ünlü sofist Protogras "insan her şeyin ölçütüdür" der. Gerçek insanda insana toplumdan topluma değişir bundan dolayı herkes hakikat yerine kişiye yararlı olanı aramalıdır. Üşüyen bir insana soğuk gelen rüzgar üşümeyene de sıcak gelir.

SEPTİZM (Kuşkuculuk)

Şüpheli bir sistem olarak ilk ortaya çıkaran filozof Pyrrhan (Piron)' dur. Ona göre hiçbir şey ne doğrudur ne de yanlıştır. Bundan dolayı ana varlık, tanrı, ruh, hakikat ve iyi hakkında yargıda bulunmaktan kaçınmak gerekir. Septiklerin bu şüpheleri günlük olaylar ve pratik işlerde değil felsefi gerektirir.

DOĞRU BİLGİNİN İMKANINI SAVUNANLAR**

Rasyonalizm, Empirizm, Kritisizm, Entüisyonizm, Pozitivizm, analitik felsefe, pragmatizm, fenomenoloji akımları bu görüşü savunurlar.

RASYONALİZM

Doğru bilginin ölçütünü duygular değil, okul olduğunu savunan öğretidir.

SOKRATES (M.Ö. 469-399) M.Ö. 5. YY.

Kesin ve geçer bilginin var olduğunu ve bilginin doğuştan geldiğini savunur. **İroni** ve **maiotik** olmak üzere iki yöntem kullanılır. İroni her şeyi bildiğini zanneden birine sorular sorarak hiçbir şey bilmediğini gösterir. Maiotik ise hiçbir şey bilmediğini zanneden birine sorular sorarak o konuda bilgi sahibi olduğunu gösterir.

PLATON (427-347) M.Ö.4. YY.

Sokrates'in öğrencisidir. O da bilginin doğuştan geldiğini ve akılda var olduğunu savunur. Çünkü bilgiler duyularla oluşsaydı kişiden kişiye değişirdi. Aynı su kimine soğuk kimine sıcak gelir ona göre doğru bilgi objektif olan bilgidir. Doğru bilginin varlığını idealer kuramından yaralanarak açıklar iki dünya vardır. Biri sürekli, değişen ve yok olan nesnel dünya, diğeri ezeli ve ebedi olan ve değişmeyen **idealar** dünyası. Her şeyin aslı idealer dünyasındadır. Bu dünyadaki nesnel sadece bir kopya ve gölgedir. Odamızdaki masa gerçekteki masanın sadece bir kopyasıdır. O yok olabilir, fakat gerçekteki yok olamaz.

ARİSTOTELES (M.Ö.384-322) M.Ö 4.YY

Platonun öğrencisidir. İnsanın doğuştan getirdiği bilgileri yoktur. Fakat duyu organları vasıtası ile aldığı verilere işleme ve yeni bilgiler oluşturma yeteneği vardır. Bilgide duyuların yanında bilginin oluşumunda akıl işe karışmazsa asla bilim ve felsefe meydana gelmez der. Aristo 'ya göre idealar doğuştan gelmez. Duyularımıza bağlı olarak tek tek nesnelere hareket ile bunların bir kavram altında toplanmasıyla sonradan oluşurlar. Tek tek nesnelere hareketle tümel önermeler oluşur.

FARABİ (870-950) M.S. 9.ve 10YY.

Türk asıllı Müslüman bir filozoftur. Ona göre biri duygusal, diğeri akli olmak üzere iki tür bilgi vardır. Duyusal bilgiler duyu organları tarafından algılanan bilgilerdir. Tekil olduklarından bilimsel değildirler. Akılda bu tekil bilgileri biçimlendirerek bir takım kalıplara sokar ve kavramları oluşturur. Ona göre en güvenilir, yetkisi akıldır. Akıl iyiyi kötüden ayırabilir. Farabi ve Aristo felsefesine İslam inancı ile uzlaştırmaya çalışır.

RENE DESCARTES (1596-1650) 17.YY.

Modern felsefe kurucusu sayılır. Analitik geometrinin de kurucusudur. Ona göre bilgi ya duyu organlarından düşünceden ya da doğuştan gelir. Tanrı, uzay, ruh ve tüm madencilik düşünceler doğuştan gelir. Fakat bunlar kişi doğduğunda hazır kalıplar halinde bulunmaz, bu düşünceleri ortaya çıkaran kişideki yeteneklerdir. Bunlarda biride sağduyudur. O doğru bilgiye ulaşmak için her şeyden şüphe etmekle işe başlar, sadece şüphe ettiğinden şüphe etmez. Şüphe temek düşünmek demektir. Düşünmeden şüphe edilmez. Düşündüğüme göre de varım diyerek meşhur "Düşünüyorum öyleyse varım" sözünü söyler.

HEGEL (1770-1831) 18 ve 19 YY.

Alman idealizimizin ve rasyonalizmin en büyük filozofu kabul edilir. Felsefenin çıkış yolu akıldır. Deneye başvurmadan sırf düşünce ile doğru bilgiye ulaşabilir. Ona göre duyu organları bizi gerçek bilgiye ulaştıramaz. Kesin bilgi ancak kavramlar üzerinde düşünerek sağlanabilir. Düşünme de kavramla yapılır.

Hegel felsefesinin merkezinde gelişme kavramı vardır. Ona göre ruh ve veren sürekli değişmektedir. Düşünmedeki meydana gelen değişimler maddedeki değişimlere yol açar.

Ona göre her şey 3 aşamadan meydana gelmiştir.

Tez, antitez, sentez

Varlık (tez) yokluk (antitez) oluş (sentez)

Çiçek (tez) çiçeğin yok olması (antitez) meyve (sentez)

Meyvenin oluşması için çiçeğin yok olması gerekir.

EMPIRİZM (DENEYÇİLİK)

Bilgilerimizin duyularımızdan ve deneyden geldiği doğduğumuzdan aklımızdan hiçbir bilgi olmadığını savunan akımın adıdır. Bilgiler doğuştan olsaydı cahil ve budala kimselerde bilgileri olmaları gerekirdi.

İngiliz filozofa göre insan zihni doğuştan boş bir levha olarak dünyaya gelir. Bu levha duyulardan edinilen bilgilerle doğar. Ona göre bilgiyi meydana getiren Dış deney ve İç deney olmak üzere iki çeşit deney vardır. Ona göre her türlü bilgi aposteriori bilgilerdir.

Locke nesnelere bulunan nitelikleri birincil nitelikler ve ikinci nitelikler olmak üzere iki tasarı vardır. Yalın tasarımlar (sıcak, soğuk, acı, tatlı) duyulara ve ruha, bileşik tasarımlar (soy,canlı,insanlık) zihne dayanır.

DAVİD HUME (1711-1776) 18 YY.

İskoçyalı bir filozof olan Hume empirizm geliştirmiştir. İnsan doğası üzerine bir inceleme adlı bir eser yazmıştır. Tasarımların kaynağını iki şeye bağlar.

1. İzlenimler: Duyular, duygulanmalar

2. Fikirler: Duyuların ve duygulanmaların soluk izleridir, kopyalarıdır.

Düşünmenin anlamı oldukça dardır. Düşünce sadece duyularla aldığı malzemeyi işler. İzlenim olmadan fikir, fikir olmadan tasarım olmaz. Ona göre duyularla elde edilen iyilik ve bilgelik idealarının genişletilmesi sonucu tanrı kavramına ulaştırmıştır.

KRİTİSİZM (ELEŞTİRİCİLİK)

Empiristler bilgiyi deneye, rasyonalistlerde deneye dayanır. Biri tüme varım, diğeri tümdengelim metodunu kullanır. Kritisizm bunlara eleştirici bir yaklaşımla yaklaşır.

IMMANUEL KANT (1724-1804) 18. YY.

Bir alman filozofu olan Kant'ın en tanınmış esereler; salt aklın eleştirisi, pratik aklın eleştirisi yargı gücünün eleştirisidir. Ona göre bütün bilgi deney ile başlar fakat deneyden doğmaz. Deney bilginin ham maddesini sağlar. Bilginin oluşması için deneyle ortaya çıkan ham maddenin bir biçime sokulması gerekir.

POZİTİVİZM (OLGUCULUK)

Doğru bilgiye olayların incelenmesi ile ulaşabileceğini ve bütün bilgileri yalnız deneysel bilimleri sağlayabileceğini savunan görüştür.

AUGUSTE COMTE (1798-1857) 19 YY.

Pozitivizmin kurucusudur. En önemli eseri "Pozitif Felsefe Dersleri"dir. Ona göre felsefe duyuların bize sağladığı olgularla uğraşmalı onların arkasındakilerle uğraşmamalıdır. İnsan düşünmesinde birbirinin ardından gelen üç dönem vardır.

1. Teolojik Dönem: Bu dönemde olgular tanrısal güçle açıklanır. Tanrı evreni yaratan ve yönetendir.
2. Metafizik Dönem: Tanrının yerini soyut kavramlar ve gizli güçler almıştır.
3. Pozitif Dönem: Olgular arasında değişmez bağlar ve yasalar ortaya çıkmıştır. Auguste Comte pozitif bilime çok önem vermiş. Olayları ona başvurarak açıklamaya çalışmıştır.

ANALİTİK FELSEFE (ÇÖZÜMLEYİCİ FELSEFE)

Bu akıma Neo-Pozitivizm (yeni olguculuk) denmiştir. Temsilcileri arasında Ernst Mach (1838-1916) Ludwig Wittgenstein (1889-1951) vardır. Analitik felsefe 1930'larda ortaya çıkmış ABD, İngiltere ve İskandinav ülkelerinde egemen olmuş bir akımdır. Bu anlayışa göre bilime dayanan bilgi doğru bilgidir. Bilginin doğru olup olmadığını anlamak için onun analize gerekir. Buna "dil analizi" denir. Sağlıklı bir analiz mümkün olan en doğru ve kesin dille yapılır.

ENTÜZYONİZM

Empirizm, kritisizm, pozitivizm ve analitik felsefeye göre bilgi insana bağlıdır. Entüzyonizm ise bilginin dışında kendi başına var olan mutlaka bilgiye erişeceğimize savunur.

GAZALİ (1058-1111)

Horasanın Tus kentinde doğmuştur. Bağdat'taki nizamiye medresesinde müderrislik yapmış bir İslam düşünürüdür. Gazali duygularla elde edinilen bilgileri güvenemeyeceğini aklında bütün konuları kavramada yetersiz olduğunu savunur. Ona göre inanca dayanan din akla dayanan felsefeden üstündür. Bununla birlikte akli tamamen reddetmeyle bazı konularda yetersiz bulur.

HENRİ BERGSON

Nobel ödülü almış bir filozofudur. Ona göre gerçek ne akla ne de duyularla biline bilindir. Gerçek ancak sezgi veya iç sezgi ile biline bilir. Bergson hem meteryalizme hem de rasyonalizme karşıdır. Ona göre insana zeka ve iş güdü olmak üzere iki yeti vardır. Gerçeğe zeka yolu ile ulaşamaz.

PRAGMATİZM

Pragma Yunanca iş eylem anlamına gelir. Önde gelen temsilcileri C:S:Peirce ve William James'tir. İlk defa bu terimi Peirce (1839-1914) kullanmıştır. Fakat onun bir öğretisi haline gelmesini sağlayan William James'tir.

WILLIAM JAMES (1842-1910) 19 ve 20 YY.

Ona göre klasik bilgi kuramlar düşünceyi realiteden ayrı olarak ele almıştır. Ona göre bir düşünce yararlıdır. Çünkü doğrudur. Bir düşünce doğrudur, çünkü yararlıdır. Ona göre düşünce çevreye uymalı doğadan yararlanmalı ve mutlu olmayı sağlayan bir araçtır.

FENOMENOLOJİ

Bu felsefe akımı Alman filozofu Edmund Husserl tarafından kurulmuştur. Öze ulaşmak için bütün bilgilerden soyutlanmak ön yargılardan eşyanın tüm özelliklerinin bilgisinden uzlaşmak onlardan arınmak gerekir. Ancak bu sayede duyularla algılanan nesnelerin ötesinde bulunan ideal özlükleri alanına ulaşabilir ve nesnelerin özünü kavrayabilir.

TALİP ORHAN